

ОСОБЛИВОСТІ СТРУКТУРИ НАВЧАЛЬНИХ ПОСІБНИКІВ ДИСЦИПЛІН ПРИРОДНИЧОГО ЦИКЛУ ЯК ФАКТОР ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ НА ПОЧАТКОВОМУ ЕТАПІ

Овчаренко О.В., Колечкіна І.В., Кушпіль Н.О.

Українська медична стоматологічна академія

Навчально-науковий центр з підготовки іноземних громадян

Проаналізовано особливості структури навчальних посібників з науково-природничих дисциплін як фактора підвищення ефективності навчання іноземних громадян на підготовчому етапі навчання.

Ключові слова: іноземні студенти, навчальні посібники, психолого-педагогічна література, науково-природничі дисципліни.

The article is considered and analyzed the features of the structure of textbooks on natural sciences as a factor of increasing the effectiveness of foreign citizens' training at the preparatory stage of study.

Keywords: foreign students, textbooks, psychological and pedagogical literature, scientific and natural science disciplines.

Сучасний стан підготовки нового покоління професійних лікарів у закладах вищої освіти вимагає постійного оновлення навчально-методичних матеріалів, рівень якості яких має забезпечити соціально-професійні потреби майбутніх спеціалістів. Проте навчання іноземних громадян на етапі довшівської підготовки з їхньою орієнтацією на оволодіння базовими знаннями з природничих дисциплін вимагає додаткового розгляду з позицій удосконалення навчальної літератури [2].

Навчання іноземних громадян вимагає ретельної організації навчального процесу, що передбачає врахування індивідуально-психологічного сприйняття нової системи спілкування, культури комунікації, нового соціального розуміння навколишнього світу в цілому [1]. Не менш важливим аспектом навчально-методичної роботи є питання наступності навчання іноземців з урахуванням рівня освіти, отриманого на їхній батьківщині, і подальшої спеціалізації студента в медичному закладі вищої освіти. Першочергове завдання підготовчого етапу навчання – це формування комунікативної компетенції майбутніх студентів, оскільки саме мовна підготовка є запорукою подальшого успішного засвоєння спеціальних дисциплін. При цьому слід ураховувати, що вивчення мови як інструменту навчання має багатоцільову спрямованість, яка орієнтує майбутнього студента на професійну діяльність, формує рівень його предметної компетенції, дозволяє цілісно сприймати дисципліни медико-біологічного циклу [3;4].

У психолого-педагогічній літературі різні аспекти навчання іноземних студентів докладно розглядаються в працях вітчизняних і зарубіжних дослідників: Н. Булгакової, Т. Дементьєвої, В. Коломієць, В. Ніколаєнко та інших [5; 6]. У них висвітлюються саме питання довшівської підготовки, психолого-педагогічної адаптації, мовлення і спілкування іноземних студентів. Дослідження Н. Булгакової [6] присвячено питанню підготовки іноземних студентів із природничо-наукових дисциплін у технічному ВНЗ. Т. Дементьєва [5] вивчає питання формування комунікативної компетенції студентів-іноземців підготовчих факультетів. Проведений аналіз методичної й навчальної літератури, що поглиблено висвітлює питання формування і мовної, і професійної компетенцій, чітко демонструє, що є чимало різноманітних підходів до навчання іноземних громадян. Слід зазначити, що навчальна література, в якій значна увага приділяється комунікативній компетенції, представлена комплексними підручниками, спрямованими на формування навичок в усіх видах мовленнєвої діяльності. Навчальні матеріали зазвичай містять граматичну і текстову частини й зорієнтовані на розвиток лексико-граматичних умінь і навичок саме на основі усного та писемного професійного мовлення, що прискорює адаптацію іноземних студентів до навчального процесу [7].

Доцільно зауважити, що на етапі довшівської підготовки іноземних громадян особливо увагу слід зосередити саме на питанні відпрацювання грамотного, правильного висловлювання думки в майбутній професійній сфері. У зв'язку з цим робота з науковими текстами і наступним виконанням завдань має сприяти відпрацюванню навичок побудови наукового тексту (у письмовому вигляді) та коротких повідомлень (в усній формі), активізувати знання теоретичного матеріалу в практичній діяльності майбутнього спеціаліста.

Організація роботи навчально-наукового центру з підготовки іноземних громадян базується на міжпредметній координації з кафедрами науково-природничих дисциплін УМСА. Це дозволяє скоординувати матеріал і створити навчальні посібники, що забезпечують викладання загальноосвітніх дисциплін навчального плану. Так, викладачами навчально-наукового центру створені й постійно оновлюються навчальні посібники з основних природничих дисциплін, а саме: «Біологія. Початковий курс», «Основи загальної гістології та цитології», «Основи анатомії й фізіології людини», «Загальна хімія», «Органічна хімія», «Фізика. Кінематика. Динаміка», «Молекулярна фізика», «Електродинаміка» (українською і російською мовами), «Справочные материалы и примеры решения задач по физике». Ураховуючи збільшення контингенту слухачів англійської форми навчання, викладачі центру створили навчальні посібники з біології англійською мовою, а саме: "Biology. Introductory course", "Basics of general histology and cytology", "Fundamentals of human anatomy and physiology."

На перших етапах засвоєння іноземними студентами навчального матеріалу нерідною мовою враховується недостатній рівень володіння лексикою і граматикою, тому початкові тексти містять мінімум нового лексичного матеріалу та створені на основі простих граматичних конструкцій. З формуванням комунікативної компетенції, розширенням лексичного запасу студентів, оволодінням ними лексико-граматичними конструкціями наукового мовлення і накопиченням мовного досвіду текстові матеріали навчальних посібників значно розширюються. З біології, зокрема, доповнені латинською термінологією і значною кількістю спеціальних біологічних понять.

Навчальні посібники з біології, хімії та фізики для студентів, які обрали мовою навчання українську/російську, подають тематичний матеріал у доступній формі, мають чітку структуру й складаються з окремих розділів, що

значно полегшує сприйняття теоретичного матеріалу і засвоєння основних положень тем. Мовна організація тексту посібників максимально узгоджена з календарно-тематичними планами з української/російської мови. Координація вивчення мови і науково-природничих дисциплін, коли студент реально застосовує навички, сформовані на заняттях із наукового стилю мовлення, підтримує мотивацію до навчання, демонструє цінність *знання* мови для вивчення фундаментальних дисциплін майбутнього фаху.

Уніфікована структура навчальних посібників з науково-природничих дисциплін дозволяє студентам швидше адаптуватися до нової системи навчання, сформувати навички роботи з навчальною літературою. Кожне заняття починається з полімовного словника нових термінів і понять. До кожного заняття підібрані лексико-граматичні конструкції, що демонструють уживання лексичних одиниць у науковому мовленні. Власне текст теми, післятекстові запитання і завдання дозволяють слухачам не лише вивчати основні біологічні, хімічні чи фізичні поняття, а й закріпити і вдосконалити навички усного мовлення, читання, аудіювання, сформовані на заняттях із української/російської мови. Крім того, матеріал посібників доповнений ілюстраціями, схемами і таблицями. Це дає можливість засвоїти інформацію в кількох аспектах, а саме: смислового (тексти, тестові завдання), візуального (малюнки, ілюстрації), системно-логічному (таблиці, схеми, діаграми, графіки). Система післятекстових вправ сприяє формуванню і закріпленню навичок логіко-смислового аналізу текстів. Навчальні матеріали посібників створені з урахуванням різних рівнів базової підготовки, що дає можливість не лише отримати необхідну інформацію нерідною мовою, а й поглибити і систематизувати її.

Підсумовуючи викладене, можемо констатувати, що укладені навчальні посібники з науково-природничих дисциплін відображають концепцію комунікативно-діяльнісного підходу до навчання і виконують такі функції: Інформативну, тобто є основним джерелом наукового матеріалу з предмета; систематизуючу, що сприяє всебічному розумінню поданої інформації та її структуруванню; контролюючу, що дозволяє визначити рівень засвоєних знань і коригувати його.

Створюючи посібники з біології, хімії та фізики, ми дотримувалися дидактичних вимог, загальних для будь-якого посібника, і методичних вимог, специфічних для окремого предмета і суб'єкта навчання. Головними дидактичними вимогами при цьому були відповідність цілям навчання, спрямованість на формування предметно-мовних і навчальних умінь, передбачених програмами дисциплін природничого циклу. При структуруванні навчального матеріалу враховували спрямованість навчання на формування узагальнених знань і способів діяльності, що сприяє підвищенню рівня пізнавальних можливостей іноземних слухачів, якості засвоєння ними знань, враховуючи скорочений термін навчання. У зв'язку з цим організація навчального матеріалу в посібниках відображається в логічному аспекті, що сприяє виділенню цілого і загального, виявленню зв'язків між об'єктами. Систематизація навчального матеріалу дозволяє трансформувати окремі наукові поняття в більш великі дидактичні одиниці, в цілісну систему. Структура таких одиниць, зокрема, характеризується такою побудовою навчального матеріалу, коли теми і розділи дисциплін, що мають спільні риси чи об'єкти, вивчаються паралельно. Це дозволяє долати негативну тенденцію роздрібнення навчального матеріалу, що гальмує формування узагальнених понять. Цілісність сприйняття навчального матеріалу сприяють таблиці й схеми, які використовуються з метою повторення великими блоками з вищим ступенем наочності, визначення логічних зв'язків поданого матеріалу, що забезпечують формування вмінь аналізу і систематизації.

Використання зазначених навчальних посібників, структурованих з урахуванням специфіки організації навчального процесу, довело достатню ефективність і можливість їх застосування як під час аудиторних занять, так і при повторенні, закріпленні та проведенні контрольних заходів, для самостійної роботи іноземних слухачів у позааудиторний час.

Список використаної літератури

1. Иванов М. А. Психологические аспекты адаптации иностранных студентов к высшей школе / М. А. Иванов - СПб : Нестор. 2002. – С. 81.
2. Березняк Ю. Л. О профессиональной направленности в курсах биологии и физики на подготовительном факультете РостГМУ/Ю.Л.Березняк, Л. Ю. Елизарова и др. // Проблемы подготовки кадров для зарубежных стран : сборник материалов к 40-летию подготовительного факультета по обучению иностранных граждан РостГМУ. - Ростов н/Д, 2006. - С 132
3. Лизунова И. И. Пособие по биологии для иностранных студентов и методы работы с ними / И И Лизунова // Вестник РУДН. Серия «Вопросы образования: языки и специальность». - М.: РУДН. 2006. - С 64-69.
4. Віхрова О. В. Методичні особливості навчання математики іншомовних студентів на підготовчих факультетах вітчизняних вузів / О. В. Віхрова, Н. О. Зінонос // Актуальні питання природничо-математичної освіти зб наук праць - Суми ВВП «Мрія», 2013. - С. 5-8.
5. Дементьева Т. І. Формування комунікативної компетенції студентів-іноземців підготовчих факультетів у лпюіосі навчання дис канд. пед. наук : 1300.09/Т. І. Дементьева.-Х . 2005
6. Булгакова Н. Б Система пропедевтичної підготовки іноземних громадян з природничих дисциплін у ТЕХНІЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ: дис д-ра пед. наук: 13.00.04/ Н.Б.Булгакова - К., 2002 446 с
7. Лещенко Т. О. Соціокультурний аспект посібника з української мови для іноземних студентів / Т. О. Лещенко, О. М. Шевченко // Актуальні питання медичної (фармацевтичної) освіти іноземних громадян : проблеми та перспективи : збірник статей навч.-наук конф з міжнар участю. 22 листопада 2018 р. – Полтава, 2018. – С. 51–54.